

POSTANOWIENIE

Dnia 31 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki

w sprawie z wniosku obrońcy sędzi Sądu Okręgowego w X. w stanie spoczynku J.M. o zbadanie spełnienia przez SSN Marka Siwka wymogów niezawisłości i bezstronności (sprawa oznaczona sygnaturą I ZB 56/22), po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 31 maja 2023 r. wniosku SSN Michała Laskowskiego z 23 stycznia 2023 r. o wyłączenie SSN Leszka Boska i SSN Jacka Greli od rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 56/22
na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.

postanowił:

wniosek o wyłączenie SSN Leszka Boska i SSN Jacka Greli od rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 56/22 pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z zarządzeniem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia z 14 listopada 2022 r. przeprowadzono losowanie składu orzekającego do rozpoznania wniosku o zbadanie spełniania przez sędziego Sądu Najwyższego Marka Siwka wymogów niezawisłości i bezstronności, zarejestrowanego w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej pod sygn. akt I ZB 56/22. W drodze losowania do rozpoznania powyższego wniosku wyznaczeni zostali: SSN Michał Laskowski, SSN Dariusz Kała, SSN Maciej Pacuda, SSN Jacek Greli i SSN Leszek Bosek (protokół z losowania członków składu orzekającego w sprawie wniosku o zbadanie spełnienia wymogów niezawisłości i bezstronności z dnia 15 listopada 2022 r., sygn. akt I ZB 56/22).

Pismem z 23 stycznia 2023 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego) SSN Michał Laskowski wniósł na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z 42 § 1 k.p.k. i art. 29 § 24 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym o wyłączenie SSN Leszka Boska i SSN Jacka Greli od rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 56/22.

Analiza argumentacji powołanej przez wnioskodawcę wskazuje, iż przyczyn uzasadniających zastosowanie instytucji określonej w art. 41 § 1 k.p.k. upatruje on w okoliczności, iż sędziowie Sądu Najwyższego Leszek Bosek oraz Jacek Grela również zostali powołani na wniosek kwestionowanej KRS, wobec czego sędziowie ci, zasiadając w składzie przeprowadzającym test sędziego, wypowiadaliby się odnośnie do okoliczności, która i ich bezpośrednio dotyczy. W ocenie autora wniosku wypowiedanie się przez wskazanych sędziów co do tej kwestii mogłoby w odbiorze zewnętrznym zostać odczytane jako postąpienie utrwalające obraz sądu jako działającego w warunkach braku bezstronności. Wskazano przy tym, iż SSN Leszek Bosek i SSN Jacek Grela, pomimo mogących powstać wątpliwości co do braku ich bezstronności, nie zgłosili wniosku o ich wyłączenie od rozpoznania tej sprawy. Zdaniem wnioskującego niewyłączenie wskazanych sędziów może natomiast prowadzić do podniesienia przez stronę zarzutu w tym zakresie we wniesionym w trybie art. 29 § 21 ustawy o Sądzie Najwyższym odwołaniu, a uwzględnienie postulowanego żądania „wyeliminuje wszelkie mogących powstać wątpliwości w zakresie zapewnienia skazanemu prawa do rozpoznania jego sprawy przez niezawisły i niezależny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych i art. 6 ust. 1 EKPCz”.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wniosek należało pozostawić bez rozpoznania z uwagi na jego niedopuszczalność.

Zgodnie z dyspozycją art. 42 § 1 k.p.k. wyłączenie następuje na żądanie sędziego, z urzędu albo na wniosek strony. Jeżeli sędzia uzna, że zachodzi przyczyna wyłączająca go z mocy art. 40 k.p.k., wyłącza się, składając oświadczenie na piśmie do akt, a na jego miejsce wstępuje inny sędzia (art. 42 § 2 k.p.k.). Podkreślenia wymaga przy tym, iż żądanie sędziego nie jest stricte

wnioskiem o jego wyłączenie, gdyż ustawa odmiennie określa te czynności, lecz oświadczeniem wiedzy o podstawie jego wyłączenia z art. 41 § 1 k.p.k., ocena zaistnienia której należy do sądu (zob. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2023, art. 42).

Literalne brzmienie powołanego przepisu w sposób jednoznaczny zatem wskazuje, iż podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku o wyłączenie sędziego jest strona postępowania. Sędzia, zasiadający w składzie orzekającym w danej sprawie, nie jest zatem uprawniony do formułowania takowego postulatu, a jedynym żądaniem w tym zakresie mu przysługującym jest „samowylączenie” w postaci uprzednio wspomnianego złożenia oświadczenia wiedzy. Zarówno w świetle regulacji kodeksowej z art. 41 k.p.k., jak i określonej w art. 29 § 5 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, sędzia wylosowany do rozpoznania tak wniosku o wyłączenie sędziego, jak i testu niezawisłości i bezstronności, nie ma legitymacji do wystąpienia z wnioskiem o wyłączenie innego sędziego wyznaczonego do orzekania w tej sprawie.

Powyższe przyjęcie takiej tezy uzasadnione jest nadto treścią w art. 29 § 7 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, zgodnie z którym uprawnionym do złożenia wniosku o zbadanie zachowania standardów niezawisłości i bezstronności jest strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym w sprawach, o których mowa w art. 29 § 6 powoływanej ustawy.

Tym samym wniosek SSN Michała Laskowskiego z 23 stycznia 2023 r. o wyłączenie SSN Leszka Boska i SSN Jacka Greli od rozpoznania sprawy o sygn. akt I ZB 56/22 już z tej przyczyny nie mógł wywrzeć oczekiwanego przez wnioskującego efektu.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż powyższy wniosek uznać należałoby za niedopuszczalny, a w konsekwencji pozostawić go bez rozpoznania również z innej przyczyny.

Zaznaczenia wymaga, iż wnioskujący w treści wywiedzionego pisma odwołuje się do art. 41 k.p.k., który to przepis określa względną, a nie bezwzględną (art. 40 k.p.k.) podstawę wyłączenia sędziego (*iudex suspectus*) i wskazuje na przesłankę „bezstronności sędziego w sprawie”, które to sformułowanie odczytywać

należy jako etap postępowania, w którym sprawa spełnia już warunki formalne i podlega rozpoznaniu co do jej istoty, co obejmuje jej prowadzenie i merytoryczne rozstrzygnięcie przez uprawniony skład sędziowski. Wniosek o wyłączenie sędziego oparty na podstawie istnienia okoliczności mogących wskazywać na brak bezstronności sędziego, można zatem złożyć w odniesieniu do tego sędziego, który rozstrzyga sprawę w jej głównym, zasadniczym nurcie (tj. części, która stanowi przedmiot danego postępowania), a nie w kwestiach ubocznych, wynikających z reguły z konieczności wydawania określonych orzeczeń co do kwestii incydentalnych, mogących to niejednokrotnie pojawić się w toku trwającego zasadniczego przedmiotu postępowania. Ujęte w przepisie art. 41 § 1 k.p.k. sformułowanie „w danej sprawie” należy zatem ograniczać tylko do takiego zakresu postępowania (zob. postanowienia SN: z dnia 23 listopada 2004 r., V KK 195/04, OSNKW 2005, z.1, poz. 5; z dnia 17 lutego 2010 r. WD 3/10, R- OSNKW 2010/1/355; z dnia 1 października 2009 r., II KK 52/09, Lex 532381; z dnia 12 czerwca 2012 r., III KO 34/12, OSNKW 2012, z. 11, poz. 116). Na tle utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądu, bezspornym jest, iż stronie nie przysługuje wniosek o wyłączenie sędziego wyznaczonego do rozpoznania wniosku o wyłączenie innego sędziego. Tytułem przykładu należy wskazać, że w postanowieniu z 24 listopada 2004 r., V KK 195/04 Sąd Najwyższy wskazał, że w rozumieniu art. 41 k.p.k. „sprawą” jest postępowanie zmierzające do rozpoznania i orzekania o głównym przedmiocie procesu. Takie stanowisko Sąd Najwyższy wyraził również w postanowieniu z 23 czerwca 2008 r., WD 1/08, gdzie wprost wskazano, że „sprawą” nie jest odrębnie uregulowane postępowanie w przedmiocie wyłączenia, a także w postanowieniu z 5 grudnia 2013 r., V KK 156/13. W uwzględnieniu tych trafnych zapatrywań, które podziela Sąd Najwyższy orzekający w niniejszym postępowaniu trzeba stwierdzić, że w postępowaniu, w którym ma zapaść rozstrzygnięcie co do kwestii, która nie jest głównym przedmiotem procesu ustawa karnoprocesowa w ogóle nie przewiduje postępowania w przedmiocie wyłączenia, czego konsekwencją jest fakt, że wniosek który jest w takiej sytuacji procesowej złożony, nie może być przedmiotem procedowania, a w konsekwencji zostać rozpoznany.

Na tej zasadzie uznaje się w postępowaniu karnym, iż niedopuszczalne jest żądanie wyłączenia sędziego wyznaczonego do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego (sędziów), gdyż nie jest to sędzia (sędziowie) wyznaczony do rozpoznania sprawy. Podobny charakter - z uwagi na tożsamość skutku w postaci wyłączenia sędziego od udziału w sprawie głównej - ma instytucja przewidziana w art. 29 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Zarówno rozpoznanie wniosku o wyłączenie, jak i wniosku o przeprowadzenie testu sędziego następuje na tle zasadniczego przedmiotu procesu i ma charakter incydentalny.

Trafność powyższego założenia wspiera nadto rozwiązanie przyjęte w art. 29 § 8 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, ustanawiające obowiązek zawiadomienia uprawnionego o składzie rozpoznającym sprawę, a zatem jedynie w przypadku wyznaczenia obsady orzeczniczej w postępowaniu rozstrzygającym o przedmiocie postępowania, a nie do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego, mającej charakter „wpadkowy”. Zaznaczenia wymaga przy tym, iż obecnie obowiązujące przepisy przewidują informowanie stron o składzie sądu wyznaczonym do rozpoznania sprawy w ograniczonym, choć ściśle określonym zakresie. Z art. 29 § 6 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym wynika, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym zawiadomienie strony o składzie przewidziane jest jedynie w enumeratywnie wymienionych sprawach, tj. w sprawie, w której wniesiono środek zaskarżenia, w sprawie dyscyplinarnej, w sprawie o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziów, asesorów sądowych, prokuratorów i asesorów prokuratury, w sprawie z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczącą sędziego Sądu Najwyższego oraz w sprawie z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku. Obowiązek zawiadomienia o składzie Sądu Najwyższego wynika w tym wypadku z możliwości przeprowadzenia postępowania w przedmiocie badania spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego lub sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym wymogów niezawisłości i bezstronności, gdyż do zainicjowania takiego postępowania uprawnione są strony.

Mając na uwadze powyższe wskazać zatem należy, iż postępowanie w przedmiocie wniosku o zbadanie spełnienia przez SSN Marka Siwka wymogów

niezawisłości i bezstronności - jako postępowanie niezmierzające do rozstrzygnięcia kwestii o charakterze zasadniczym i niestanowiące głównego przedmiotu procesu - nie stanowi sprawy w rozumieniu art. 41 § 1 k.p.k. Złożony w tym układzie procesowym wniosek nie może być zatem przedmiotem procedowania.

Niezależnie od kwestii niedopuszczalności powyższego wniosku, poczynić należy marginalną uwagę, iż nie zawiera on w swej treści przywołania takich faktów, które uzasadniałyby wyłączenie SSN Leszka Boska i SSN Jacka Greli od rozpoznania wskazywanej przez wnioskującego sprawy.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.

[SOP]

[f.n]